

# Práva duševního vlastnictví a výkonnost firem v EU

Zpráva o analýze na úrovni firem, únor 2021

## Shrnutí



## Shrnutí

Jeden z mandátů Evropského střediska pro sledování porušování práv duševního vlastnictví (dále jen „středisko“), které je součástí Úřadu Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO), spočívá v poskytování údajů, které jsou podloženy fakty a důkazy, o vlivu a úloze duševního vlastnictví v hospodářství Evropské unie (EU) a o tom, jak je vnímáno veřejností. K dosažení tohoto cíle provádí středisko program sociálně-ekonomických studií.

Podobně strategický plán Evropského patentového úřadu (EPO) na rok 2023 upřednostňuje provádění ekonomických studií s cílem uspokojit rostoucí poptávku zúčastněných stran po větší informovanosti o dopadu evropského patentového systému a jeho vývoji.

V roce 2013 tyto dva úřady zveřejnily společnou studii, jež posoudila společný přínos odvětví, která intenzivně využívají různých druhů práv duševního vlastnictví, jak pro hospodářství EU jako celku, tak pro jednotlivé členské státy EU. Studie byla aktualizována v roce 2016 a znovu v roce 2019. Mezi hlavními zjištěními studie z roku 2019 bylo, že odvětví, která využívají práv duševního vlastnictví nadprůměrně, přispívají z 29 % k zaměstnanosti v rámci EU a ze 45 % k hrubému domácímu produktu EU, přičemž tyto podíly od předchozí studie z roku 2016 vzrostly.

Tato zpráva představuje navazující studii, která se zabývá úlohou práv duševního vlastnictví podrobněji prostřednictvím analýzy velkého reprezentativního vzorku tvořeného více než 127 000 evropskými firmami s cílem porovnat hospodářskou výkonnost firem, které vlastní práva duševního vlastnictví, s těmi, které tato práva nevlastní. V roce 2015 zveřejnil úřad EUIPO (v té době známý jako OHIM) podobnou studii, která ukázala, že společnosti vlastnící práva duševního vlastnictví mají vyšší příjmy na zaměstnance a vyplácejí vyšší mzdu než společnosti, které tato práva nevlastní. Tato společná studie úřadů EPO/EUIPO je aktualizací studie úřadu EUIPO z roku 2015 s kvalitnějšími údaji a vylepšenou metodikou. Narozdíl od předchozí studie, která byla založena na údajích z 12 členských států, obsahuje tato nová studie údaje od společností ze všech 27 členských států a Spojeného království.<sup>1</sup>

Práva duševního vlastnictví zahrnutá v této studii jsou **patenty, ochranné známky a průmyslové vzory** (nebo jakékoli kombinace těchto tří práv). Autorské právo, práva k odrůdám rostlin a zeměpisná označení, která byla součástí studií na úrovni průmyslových odvětví, zde nejsou z důvodu své povahy zahrnuta.<sup>2</sup> Na druhé straně tato studie zahrnuje jak evropská, tak vnitrostátní práva duševního vlastnictví, což představuje významné zlepšení dat, a poskytuje kompletní přehled portfolia práv duševního vlastnictví každé společnosti, a to jak evropské, tak vnitrostátní.

Údaje o portfoliu práv duševního vlastnictví jednotlivých společností byly sloučeny s informacemi uvedenými v komerční databázi ORBIS. Tato databáze obsahuje finanční a další informace o milionech evropských firem shromážděné z informací a účetních zpráv, které firmy předložily obchodním rejstříkům členských států EU. Studie využívá finančních a jiných informací o společnostech, které jsou zaregistrovány jako formální vlastníci patentů, ochranných známek a/nebo průmyslových vzorů. Některé společnosti, které jsou součástí větší skupinové struktury, nemusí být

<sup>1</sup> Spojené království dne 31. ledna 2020 vystoupilo z EU. Tato studie se však zabývá obdobím 2007–2019, během něhož bylo Spojené království členským státem, takže údaje o společnostech ve Spojeném království jsou zahrnuty.

<sup>2</sup> Autorské právo není vždy zapsáno a zeměpisná označení nejsou zapisována jednotlivými společnostmi, takže údaje o vlastnictví těchto práv duševního vlastnictví na úrovni společností neexistují. Práva k odrůdám rostlin jsou předmětem samostatného výzkumného projektu v úřadu EUIPO.

formálními vlastníky práv duševního vlastnictví (formální vlastnictví může náležet jejich ústředí), ale přesto mohou práva duševního vlastnictví využívat při svých obchodních činnostech.

Hospodářská výkonnost firmy se dá měřit různými způsoby. Vzhledem k nedostatku údajů a nutnosti srovnávat pouze podobné firmy (pro vyloučení vlivu velikosti firmy na statistické výsledky) byly jako **hlavní ukazatel výkonnosti firmy** zvoleny „**příjmy na zaměstnance**“.

Soubor údajů byl vytvořen tak, aby byl vzorek reprezentativní obecně pro podniky v EU. To umožňuje srovnání výkonnosti společností, které vlastní práva duševního vlastnictví, se společnostmi, které tato práva nevlastní, a zároveň kontrolu důležitých faktorů, jako jsou země, odvětví nebo velikost společnosti. Pokud je nám známo, je pokrytí souboru údajů výrazně větší než u jakéhokoli jiného aktuálně dostupného zdroje údajů tohoto typu, což zajišťuje dostatečně velký vzorek, aby bylo možné činit spolehlivé a reprezentativní závěry.

Studie neobsahuje žádná politická doporučení, jelikož to nespadá do jejího rozsahu. Namísto toho poskytuje důkazy, které mohou tvůrci politik využít pro svou práci a které mohou sloužit jako výchozí materiál pro zvyšování povědomí o duševním vlastnictví mezi evropskými občany obecně, a zejména malými a středními podniky.

## Metodika

Údaje byly analyzovány pomocí dvou typů metodik.

Zprvé byly sestaveny **popisné statistiky** s cílem objasnit rozdíly mezi firmami, které vlastní práva duševního vlastnictví, a firmami, které je nevlastní, a to z pohledu hospodářských charakteristik. Rozdíly byly ověřovány z hlediska statistické významnosti. Výsledky této analýzy jsou uvedeny v kapitole 4.

Kapitola 5 pojednává o zjištěních **ekonometrické analýzy** údajů. Umožňuje podrobné prozkoumání vztahu mezi vlastnictvím práv duševního vlastnictví firmami a jejich hospodářskou výkonností. Přestože příčinný vztah v užším slova smyslu nelze vzhledem k dostupným údajům dokázat, ekonometrická analýza umožňuje výzkumným pracovníkům kontrolovat několik dalších faktorů, které ovlivňují hospodářskou výkonnost, a „izolovat“ vztah mezi vlastnictvím práv duševního vlastnictví a výkonností firem. Výsledky analýzy jasně naznačují, že mezi vlastnictvím práv duševního vlastnictví a hospodářskou výkonností na úrovni jednotlivých firem existuje systematický pozitivní vztah.

## Hlavní zjištění

Tabulka E1 shrnuje hlavní finanční a podnikové proměnné za poslední roky ve vzorku.

**Tabulka E1: Průměrné hodnoty vybraných proměnných podle vlastnictví práv duševního vlastnictví, 2015–2018**

	Počet zaměstnanců	Příjmy na zaměstnance (v tis. EUR za rok)	Mzda na zaměstnance (v tis. EUR za rok)	
<b>Firmy, které práva duševního vlastnictví nevlastní</b>	5,1	148,6	29,8	
<b>Vlastníci práv duševního vlastnictví</b>	<b>Všechna práva duševního vlastnictví</b>	13,5	178,6	35,6
	% rozdíl v porovnání s firmami, které práva duševního vlastnictví nevlastní	163,8 %	20,2 %	19,3 %
	<b>Vlastníci patentů</b>	28,7	202,4	45,5
	% rozdíl v porovnání s firmami, které práva duševního vlastnictví nevlastní	460,1 %	36,3 %	52,6 %
	<b>Vlastníci ochranných známek</b>	13,5	179,6	35,0
	% rozdíl v porovnání s firmami, které práva duševního vlastnictví nevlastní	164,3 %	20,9 %	17,4 %
	<b>Vlastníci průmyslových vzorů</b>	29,1	196,3	38,7
	% rozdíl v porovnání s firmami, které práva duševního vlastnictví nevlastní	467,9 %	32,2 %	29,7 %

Poznámka: Tyto údaje vycházejí z dostupných sledování 127 199 firem. Všechny rozdíly jsou statisticky významné na úrovni 1 %. Skupina „všichni vlastníci práv duševního vlastnictví“ je definována jako firmy, které vlastní alespoň jeden patent, jednu ochrannou známku nebo jeden průmyslový vzor nebo jakoukoli jejich kombinaci. Skupiny „vlastníci patentů“, „vlastníci ochranných známek“ a „vlastníci průmyslových vzorů“ jsou definovány jako firmy, které vlastní nejméně jedno z uvedených práv duševního vlastnictví. Jelikož mnoho firem vlastní kombinaci těchto tří práv duševního vlastnictví, vlastníci různých práv duševního vlastnictví se překrývají.

Jak ukazuje tabulka E1, firmy, které vlastní práva duševního vlastnictví, jsou spíše větší velikosti než ty, které je nevlastní, a to z hlediska počtu zaměstnanců (v průměru 13,5 oproti 5,1 zaměstnance). Proto jsou ukazatele hospodářské výkonnosti, jako jsou příjmy, zisk nebo mzdy, vyjádřeny v přepočtu na jednoho zaměstnance.

Firmy, které vlastní práva duševního vlastnictví, tedy mají v průměru o 20 % vyšší příjmy na zaměstnance, než firmy, které je nevlastní. Co se týče jednotlivých práv duševního vlastnictví, průměrný pozitivní rozdíl ve výkonnosti firem, které vlastní práva duševního vlastnictví, činí 36 % u patentů, 21 % u ochranných známek a 32 % u průmyslových vzorů.

Z tabulky E1 také vyplývá, že firmy, které vlastní práva duševního vlastnictví, vyplácejí v průměru o 19 % vyšší mzdy než firmy, které tato práva nevlastní. Největší účinek zde souvisí s vlastnictvím patentů (53 %), po nichž následují průmyslové vzory (30 %) a ochranné známky (17 %). Jak z hlediska příjmů na zaměstnance, tak z hlediska vyplácených mezd jsou patenty ve srovnání s ochrannými známkami a průmyslovými vzory druhem práv duševního vlastnictví, který v průměru

vytváří nejvyšší odměny pro firmy a jejich zaměstnance. To také odpovídá výsledkům studie o přínosu duševního vlastnictví na úrovni průmyslových odvětví (EPO/EUIPO 2019), která se zabývala přínosem odvětví intenzivně využívajících práv duševního vlastnictví k hospodářství EU z hlediska hrubého domácího produktu, zaměstnanosti, mezd a mezinárodního obchodu. V této studii bylo zjištěno, že průmyslová odvětví intenzivně využívající patenty mají rovněž nejvyšší mzdy.

Tabulka E2 ukazuje, že odvětví, která využívají práv duševního vlastnictví nejintenzivněji, jsou informační a komunikační činnosti, kde práva duševního vlastnictví vlastní 18 % firem, následuje zpracovatelský průmysl, kde je vlastníkem práv duševního vlastnictví 14 % společností, a ostatní činnosti (14 %). Firmy poskytující odborné služby („odborné, vědecké a technické činnosti“) rovněž relativně intenzivně využívají práv duševního vlastnictví (13 % těchto společností vlastní práva duševního vlastnictví).

Vzhledem k tomu, že převážnou většinu společností zařazených do vzorku tvoří malé a střední podniky (stejně jako je tomu u poměru evropských firem), celkové rozložení vlastníků práv duševního vlastnictví mezi zeměmi je podobné výsledkům pro malé a střední podniky. S největší pravděpodobností budou vlastníky práv duševního vlastnictví firmy z Malty, Portugalska, Kypru, Německa, Rakouska, Španělska, Francie, Polska a Spojeného království. V těchto zemích vlastní alespoň jedno ze tří práv duševního vlastnictví více než 10 % všech malých a středních podniků.

**Tabulka E2: Horních 10 kategorií NACE<sup>3</sup> pro vlastnictví práv duševního vlastnictví**

Sekce NACE	Vlastnictví práv duševního vlastnictví (%)
<b>J: Informační a komunikační činnosti</b>	17,67
<b>C: Zpracovatelský průmysl</b>	14,42
<b>S: Ostatní činnosti</b>	14,4
<b>M: Odborné, vědecké a technické činnosti</b>	12,97
<b>N: Administrativní a podpůrné činnosti</b>	10,66
<b>E: Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi</b>	9,6
<b>G: Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel</b>	8,95
<b>D: Dodávání elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu</b>	5,9

<sup>3</sup> NACE („Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne“), která byla zřízena v roce 1970, je klasifikace ekonomických činností používaná Evropskou komisí. Jejím současným právním základem je nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1893/2006 ze dne 20. prosince 2006, kterým se zavádí statistická klasifikace ekonomických činností NACE Revize 2.

<b>L: Činnosti v oblasti nemovitostí</b>	5,75
<b>I: Ubytování, stravování a pohostinství</b>	5,51

Poznámka: Tabulka ukazuje podíl vlastníků práv duševního vlastnictví na celkovém počtu firem zastupujících každou sekci NACE. Zobrazí se pouze sekce NACE se 100 nebo více firmami ve vzorku.

Ekonometrická analýza představená v kapitole 5 umožňuje oddělit účinek vlastnictví práv duševního vlastnictví od jiných faktorů, jako je velikost firmy nebo země a odvětví, v nichž firma působí. Výsledky, které jsou shrnuty v tabulce E3, potvrzují pozitivní vztah mezi vlastnictvím práv duševního vlastnictví a hospodářskou výkonností, přičemž příjmy na zaměstnance jsou o 55 % vyšší u vlastníků práv duševního vlastnictví než u firem, které práva duševního vlastnictví nevlastní. To lze považovat za jeden z hlavních výsledků této studie.

Analýza dále ukazuje, že tento vztah je obzvláště výrazný u malých a středních podniků (MSP)<sup>4</sup>. MSP, které vlastní práva duševního vlastnictví, vykazují téměř o 68 % vyšší příjmy na zaměstnance než MSP, které práva duševního vlastnictví nevlastní vůbec. Tedy přestože většina MSP v Evropě práva duševního vlastnictví nevlastní, ty, které je vlastní, mají výrazně vyšší příjmy na zaměstnance. V případě velkých společností jsou příjmy na zaměstnance o 18 % vyšší u vlastníků práv duševního vlastnictví než u firem, které tato práva nevlastní. V této souvislosti z analýzy vyplývá, že téměř šest z deseti velkých firem v Evropě vlastní práva duševního vlastnictví, ačkoliv spojitost s vyššími příjmy na zaměstnance je méně výrazná než u MSP.

### Tabulka E3: Hlavní výsledky ekonometrické analýzy

	Rozdíl v příjmech na zaměstnance mezi vlastníky práv duševního vlastnictví a firmami, které tato práva nevlastní
Velké podniky	+18 %
MSP	+68 %
Celkem	+55 %

Poznámka: Na základě sledování celkového počtu 120 983 firem. Rozdíly jsou statisticky významné na úrovni spolehlivosti 99 %.

Z ekonometrické analýzy v kapitole 5 dále vyplývá, že nárůst výkonnosti firmy závisí na druhu a kombinaci práv duševního vlastnictví. Nejvyšší nárůst příjmů na zaměstnance je spojen s vlastníky kombinace ochranné známky a průmyslového vzoru a vlastníky kombinace patentu, ochranné známky a průmyslového vzoru, jejichž pozitivní rozdíl výkonnosti dosahuje v prvním případě 63 % a v druhém případě 60 %. Firmy vlastníci pouze patent mají o 43 % vyšší příjmy na zaměstnance, firmy vlastníci pouze ochrannou známku o 56 %, firmy vlastníci pouze průmyslový vzor o 31 %, firmy vlastníci patent a ochrannou známku o 58 % a firmy vlastníci patent a průmyslový vzor o 39 %.

### Diskuse a závěry

Analýza předložená v této studii potvrzuje, že existuje silný pozitivní vztah mezi vlastnictvím různých druhů práv duševního vlastnictví a výkonností firem z hlediska příjmů na zaměstnance a průměrných

<sup>4</sup> Článek 2 přílohy doporučení Komise ze dne 6. května 2003 o definici mikropodniků a malých a středních podniků (2003/361/ES) definuje MSP jako podnik s méně než 250 zaměstnanci a obratem nepřesahujícím 50 milionů EUR nebo podnik, jehož bilanční suma roční rozvahy nepřesahuje 43 milionů EUR.

vyplácených mezd. Toto zjištění je v souladu s dřívější studií z roku 2015, jakož i se studiemi o přínosu duševního vlastnictví na úrovni průmyslových odvětví a studií z roku 2019 týkající se rychle rostoucích firem, která zjistila pozitivní vztah mezi činností společnosti v oblasti práv duševního vlastnictví a pravděpodobností dosažení vysokého růstu v následujících letech (EPO/EUIPO, 2019).

Jako u každé statistické analýzy je třeba i tyto výsledky vykládat opatrně. Nejsou nezvratným důkazem, že podněcování firem, aby více využívaly práv duševního vlastnictví, povede ke zvýšení jejich výkonnosti. Studie ukazuje, že existuje pozitivní vztah mezi vlastnictvím práv duševního vlastnictví firmami a jejich výkonností (z hlediska příjmů na zaměstnance). Ve skutečnosti může existovat několik mechanismů, jejichž prostřednictvím může souvislost mezi vlastnictvím práv duševního vlastnictví a výkonností firem fungovat. Vzhledem k dostupným údajům však není možné je v této analýze rozlišit.

Pozitivní souvislost mezi vlastnictvím práv duševního vlastnictví a hospodářskou výkonností je obzvláště silná u MSP. Zároveň méně než 9 % MSP zařazených do vzorku vlastní jedno ze tří práv duševního vlastnictví zahrnutých do studie. Důvody nízkého využívání jsou zkoumány v průzkumu úřadu EUIPO týkajícím se evropských malých a středních podniků (EUIPO, 2019). Tato studie (a také dřívější studie z roku 2016) ukázala, že mezi překážky, s nimiž se potýkají MSP, patří nedostatek znalostí o právech duševního vlastnictví, dojem, že registrační postupy jsou složité a nákladné, a vysoké náklady na prosazování těchto práv, což je pro MSP mimořádná zátěž (EUIPO, 2017). Vzhledem k této skutečnosti a významu MSP v evropském hospodářství přijímají EPO a EUIPO jako úřady pro duševní vlastnictví opatření k řešení těchto obav, aby evropským malým a středním podnikům umožnily plně využívat jejich inovace a duševní vlastnictví, v rámci strategického plánu úřadu EPO na rok 2023, strategického plánu úřadu EUIPO na rok 2025, prostřednictvím jeho programu pro malé a střední podniky a v rámci strategie Evropské komise pro malé a střední podniky vypracované na začátku roku 2020 (ES, 2020).